

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.10.2020, sp. zn. 1 Tmo 22/2020, ECLI:CZ:VSPH:2020:1.TMO.22.2020.1

Číslo: 23/2021

Právní věta: Snížení mimosmluvní odměny advokáta podle § 12a odst. 1, 2 advokátního tarifu se uplatní i v těch případech, kdy je advokát (ať již zmocněnec nebo obhájce) sice zvolen, ale jeho náklady hradí stát na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 15.10.2020

Spisová značka: 1 Tmo 22/2020

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Advokátní tarif, Odměna advokáta

Předpisy: § 12a odst. 1 předpisu č. 177/1996Sb.

§ 12a odst. 2 předpisu č. 177/1996Sb.

§ 151 odst. 3 tr. ř.

§ 151 odst. 6 tr. ř.

§ 51a odst. 7 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Praze zrušil z podnětu stížnosti zmocněnkyně část usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci jako soudu pro mládež ze dne 14. 9. 2020, sp. zn. 58 Tm 4/2019, a sám znovu v tomto rozsahu rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Výrokem pod bodem I. napadeného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci (dále jen „krajský soud“) bylo rozhodnuto o tom, že se zmocněnkyni L. H. za zastupování nezletilého poškozeného AAAAA (pseudonym) v trestní věci odsouzeného mladistvého BBBBB (pseudonym) vedené u krajského soudu pod sp. zn. 58 Tm 4/2019 přiznává podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř. odměna a náhrada hotových výdajů včetně daně z přidané hodnoty v celkové výši 43 813 Kč. Výrokem pod bodem II. byl návrh zmocněnkyně ve zbytku ve výši celkem 40 396,35 Kč zamítnut.

II.

Stížnost

2. Proti tomuto usnesení podala zmocněnkyně v zákonné lhůtě stížnost, v níž nesouhlasila s argumenty a závěry krajského soudu ohledně nepřiznaných částek. Setrvala v ní na důvodnosti celé původně požadované odměny a náhrady hotových výdajů, přičemž požadovala, aby formou autoremedury krajský soud sám změnil napadené usnesení tak, že jí přizná odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 84 209,35 Kč.

III. Důvodnost stížnosti

3. Vrchní soud v Praze jako soud pro mládež přezkoumal z podnětu podané stížnosti podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které napadenému usnesení předcházelo, přičemž byl vázán zákazem změny napadeného rozhodnutí v neprospěch stěžovatelky (§ 150 odst. 1 tr. ř.) a při návrhovém charakteru rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů zvolené zmocněnkyně (§ 151 odst. 2, 6 tr. ř.) se tedy zabýval především těmi položkami, které jí nebyly přiznány podle jejího návrhu. Po takto provedeném přezkumu dospěl k následujícím závěrům.

4. V řízení, které předcházelo napadenému usnesení, neshledal stížnostní soud žádné vady, které by mohly mít vliv na správnost rozhodnutí. Krajský soud rozhodoval o odměně a náhradě hotových výdajů na podkladě návrhu zmocněnkyně zvolené poškozeným s nárokem na bezplatné právní zastoupení podle § 51a odst. 2 tr. ř. a náhradu hotových výdajů, kde byly přesně uvedeny úkony právní služby a další položky, za které požadovala přiznání odměny a náhrady hotových výdajů a návrh byl podán v zákonné prekluzivní lhůtě jednoho roku od pravomocného skončení věci (§ 151 odst. 2, 6 tr. ř.).

5. Krajský soud postupoval správně i v tom, že nevyhověl požadavku zmocněnkyně, aby postupem podle § 146 odst. 1 tr. ř. (autoremedurou) své rozhodnutí sám změnil tak, že jejímu návrhu zcela vyhoví. Takový postup je totiž možný jen v případě, že by se změna nedotkla práv jiné strany trestního řízení. V tomto případě by se však taková změna dotkla přinejmenším práv mladistvého odsouzeného, který, nebude-li mu přiznán nárok na obhajobu bezplatnou (§ 33 odst. 2 tr. ř.), bude po právní moci rozhodnutí, jímž je stanovena výše odměny zmocněnkyně (§ 151 odst. 3, odst. 6 tr. ř.), a po následném uhrazení odměny zmocněnkyně státem povinen na základě rozhodnutí podle § 154 odst. 3 tr. ř. tuto částku státu nahradit.

6. Prvním ze zásadních bodů stížnosti je nesouhlas zmocněnkyně s výší sazby mimosmluvní odměny. Krajský soud ve shodě s návrhem zmocněnkyně vycházel z částky 4 100 Kč za jeden úkon, na rozdíl od ní však ještě použil snížení podle § 12a odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AT“), o 20 %, čímž dospěl k mimosmluvní odměně ve výši 3 280 Kč za úkon. Stěžovatelka s takovým snížením nesouhlasila a zdůraznila, že § 12a AT, který je právním podkladem provedeného snížení, se výslovně vztahuje pouze na zmocněnce ustanoveného, nikoliv zvoleného, což je její případ. Dále se vypořádávala s argumentací krajského soudu, kterou označila za vnitřně rozpornou. Podle jejího názoru nemá oporu ve stávajících předpisech ani v ustálené judikatuře. V rozhodnutí krajského soudu v tomto směru stěžovatelka spatřovala znaky svévole.

7. Stěžovatelce je třeba dát za pravdu v tom, že argumentace krajského soudu je poněkud zmatečná, neboť v ní nepřehledně splývají různé otázky, byť všechny souvisí s použitím snížení podle § 12a AT na odměnu zvoleného zmocněnce, který není ve výčtu v něm uvedeném. Konkrétně jde 1. o otázku snížení odměny o 20 % podle § 12a odst. 1 AT a 2. o stanovení horního limitu na maximálních 5 000 Kč za úkon podle § 12a odst. 2 AT. Ne zcela srozumitelně pak krajský soud cituje z judikatury řešící použití těchto ustanovení v souvislosti s otázkou rozhodování podle § 154 odst. 1 tr. ř. Ta ale směřuje na případy, kdy poškozený nemá nárok na zastupování zmocněncem bezplatně a jím účelně vynaložené náklady soud ukládá k náhradě přímo odsouzenému. Nejde tedy o náklady hrazené

státem na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř.

8. Navzdory poněkud zmatečnému odůvodnění krajského soudu je však jeho závěr, že se § 12a AT v posuzované věci uplatní, správným a zcela odpovídá ustálené judikatuře stížnostního soudu i korespondující judikatuře Ústavního soudu. Je však zřejmě žádoucí tuto otázku jednoznačně vysvětlit, a to i s přihlédnutím k aktuální změně trestního řádu.

9. Na úvod je vhodné připomenout, že stát řadou relativně nedávných legislativních kroků výrazným způsobem rozšířil právo poškozených na zastupování zmocněncem v trestním řízení, jehož náklady bude hradit sám přímo zmocněnci, přičemž počítal s právem poškozeného zvolit si konkrétního zmocněnce podle vlastního uvážení (§ 51a odst. 4 tr. ř. ve znění účinném od 1. 8. 2013 do 30. 9. 2020). Taková volba má přednost před zmocněncem ustanoveným, kterého určuje stát (obdobně, jako je tomu u práva obviněného na obhájce). Ve vztahu k oběma kategoriím zmocněnců (tedy zmocněnců ustanovených i zvolených) poškozených s nárokem na bezplatné právní zastoupení bylo systematickým a teleologickým výkladem respektujícím posilování práv poškozeného a ochrany zvláště zranitelné oběti dovozeno, že povinnost státu uhradit odměnu a náhradu hotových výdajů se týká nejen zmocněnců ustanovených, ale i zvolených, ač tomu doslovné znění § 51a odst. 4 tr. ř. spíše nenavědčovalo.

10. Tyto legislativní změny totiž nebyly provedeny důsledně. I v § 151 odst. 6 tr. ř. se výslovně hovořilo pouze o rozhodování o stanovení výše odměny ustanoveného, nikoliv zvoleného zmocněnce, jehož nárok na náhradu nákladů vůči státu nenacházel v trestním řádu výslovné zakotvení. Aplikační praxe dovodila, že při určení výše odměny zmocněnce, jehož náklady hradí stát, a kterého si poškozený sám zvolil, je třeba postupovat stejně (analogicky), jako v případě zmocněnce ustanoveného státem přímo, a na úkony provedené zmocněncem je tedy třeba aplikovat i omezení vyplývající z § 12a AT (viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. [13 To 22/2017](#)).

11. Legislativní nedůslednost v § 151 odst. 6 tr. ř., kterou bylo nutné řešit analogií k tomu, aby vůbec bylo možné přiznat zmocněncům zvoleným ve smyslu § 51a odst. 4 tr. ř. náhradu odměny a hotových výdajů státem, byla aktuálně napravena novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností od 1. 10. 2020. (Této změně koresponduje též nové znění § 51a odst. 4 a 7, § 154 odst. 3, § 155 odst. 5 tr. ř.). Do výčtu uvedeného v ustanovení § 151 odst. 6 tr. ř. byl přidán zvolený zmocněnec poškozeného, který má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Ve výčtu uvedeném v § 12a AT zvolený zmocněnec chybí i nadále.

12. Z hlediska právní úpravy je tedy situace zvolených zmocněnců v těchto případech již obdobná jako v případech těch zvolených obhájců, jejichž odměnu hradí stát a kteří ve výčtu uvedeném v § 12a odst. 1 i odst. 2 AT taktéž explicitně uvedeni nejsou. I ve vztahu k takovým obhájcům se však vychází z toho, že se na ně snížení uvedené v § 12a AT uplatní, a tento výklad byl shledán ústavně konformním (viz např. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. [II. ÚS 2301/16](#)).

13. Použití § 12a AT zde vychází z toho, že odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování advokátem v trestním řízení, kterou hradí stát, se stanoví postupem uvedeným v 151 odst. 2, 3 tr. ř., který se výslovně týká jen ustanoveného obhájce. Ten je explicitně uveden i v obou odstavcích § 12a AT. Ustanovení § 151 odst. 6 tr. ř. pak odkazuje na § 151 odst. 2 a 3 tr. ř. a zakotvuje přiměřené použití pravidel pro takové určení odměny a náhrady hotových výdajů i v dalších případech, kdy trestní řád počítá s právním zastoupením hrazeným státem. Jejich společným hlediskem je tedy především to, že odměnu a náhradu hotových výdajů hradí primárně stát na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř. a nikoliv zmocnitel či zastupovaný. Pro právní zástupce vypočtené v § 12a AT i ve vztahu k řízení občanskoprávnímu je také společným hlediskem, že jejich odměnu a náhradu hotových výdajů hradí stát.

14. Rozdíl v postavení obhajoby a zastupování poškozeného v trestním řízení lze spatřovat např. v tom, že právo obviněného na bezplatnou obhajobu má své explicitní zakotvení v čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, naproti tomu právo poškozeného na bezplatné zastupování zmocněncem je dovozeno výkladem čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v současném rozsahu je výsledkem relativně nedávných změn v zákonné úpravě. V tomto směru tedy nedává smysl, aby se obecná omezení a snížení odměny obhájce v trestním řízení nevztahovala přiměřeně i na zmocněnce poškozeného. Je namístě zmínit i rozdíl v procesních důsledcích rozhodnutí o odměně a náhradě hotových výdajů zvoleného zmocněnce a zvoleného obhájce, který spočívá v tom, že soudem stanovenou a státem uhrazenou odměnu zmocněnce je následně povinen státu uhradit odsouzený (§ 154 odst. 3, § 155 odst. 5 tr. ř.), a to bez ohledu na to, zda má nebo nemá nárok na bezplatnou obhajobu.

15. Jestliže tedy stát nabízí určitým skupinám osob, že za ně ponese náklady jejich právního zastoupení, přičemž v procesních předpisech takovou nabídku neomezuje pouze na právní zástupce – advokáty – ustanovené, ale respektuje přednost volby advokáta podle uvážení zastupovaného, aniž by tím zastupovaný ztrácel možnost nehradit sám náklady, je zcela přiměřeným omezením, že odměna a náhrada hotových výdajů takového advokáta bude stanovena na základě stejných pravidel a omezení, která jsou platná pro advokáty státem ustanovené. Ostatně i zvolený advokát s plnou mocí musí informovat klienta o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc, tj. že by náklady zastoupení za něj nesl stát. Nejde tedy o zásah do legitimního očekávání advokáta, který by si měl být vědom omezení vyplývajících z příslušných ustanovení § 12a AT pro případy advokátů, které k zastupování určil stát, na základě čehož také následně vždy hradí jejich odměnu. Nejde přitom ani o omezení neproporcionální, neboť jsou vyvážena výhodami spočívajícími v jistotě advokáta, že uhrazení jejich nároku nebude zatíženo nejistotami odvislými od majetkové situace jejich jednotlivých klientů, obdobně, jako je tomu u zvolených obhájců obviněných, jimž byl přiznán nárok na obhajobu za bezplatnou odměnu. Z podání učiněných zmocněnkyní v nyní projednávané věci je přitom zjevné, že již při přijetí plné moci k zastupování poškozeného počítala s tím, že její odměnu a náklady uhradí stát.

16. Nadále tedy platí, že § 12a odst. 1 i 2 AT se uplatní i v těch případech, kdy je advokát (ať již zmocněnec, nebo obhájce) sice zvolen, ale jeho náklady primárně hradí stát na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř.

17. V tomto případě je relevantní pouze snížení sazby mimosmluvní odměny o 20 % podle § 12a odst. 1 AT, neboť odměna zmocněnkyně nepřesahuje částku 5 000 Kč, a není tedy splněna hypotéza § 12a odst. 2 AT. Přesto je třeba s ohledem na argumentaci uvedenou v odůvodnění napadeného usnesení doplnit, že § 12a odst. 2 AT nastupuje až v případě, kdy mimosmluvní odměna i po snížení o 20 % podle § 12a odst. 1 AT přesahuje částku 5 000 Kč. V takovém případě se již (znovu) neuplatní § 12a odst. 1 AT a částka 5 000 Kč je konečná, o dalších 20 % se dále nesnižuje. Tento postup vyplývá již ze systematického zařazení ustanovení § 12a odst. 2 AT za snížení podle § 12a odst. 1 AT, přičemž oba odstavce obsahují stejný výčet osob, na které se výslovně vztahují.

18. Pro úplnost jen stručná zmínka k problematice zmiňované v napadeném rozhodnutí i ve stížnosti ve vztahu k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2017, sp. zn. 7 To 59/2017. I v tomto rozhodnutí šlo v podstatě o otázku analogické aplikace § 12a AT (konkrétně § 12a odst. 2 AT), ovšem ve vztahu k rozhodnutí podle § 154 odst. 1 tr. ř., tedy za odlišné situace, v níž nejde o odměnu a náhradu hotových výdajů, kterou by na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř. hradil stát, ale jde o rozhodnutí, jímž poškozený získává exekuční titul na náhradu nákladů spojených se zastupováním zmocněncem sám přímo vůči odsouzenému. Argumentace v tomto rozhodnutí je na nyní řešený případ tedy použitelná jen do značně omezené míry. K námitkám stěžovatelky, že se s tímto rozhodnutím a argumentací v něm nemohla seznámit a že jde o rozhodnutí osamocené, lze přitom jen na okraj poznamenat, že problematika řešená v citovaném rozhodnutí byla podrobně

rozebrána (a z hlediska ústavní konformity potvrzena) ve veřejně dostupném usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2018, sp. zn. [IV. ÚS 3103/17](#), na které se výslovně odkazuje i v rozhodnutích dalších (z aktuálnějších viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 680/20](#)).

19. Lze tedy uzavřít, že krajský soud postupoval zákonně, pokud mimosmluvní odměnu zmocněnkyně stanovenou na základě výše přiznaného nároku na náhradu nemajetkové újmy (ve výši 75 000 Kč) podle § 10 odst. 5 AT ve spojení s § 7 bodem 5 AT ve výši 4 100 Kč snížil podle § 12a odst. 1 AT na částku 3 280 Kč.

20. Vrchní soud se poté v rozhodnutí podrobně vypořádal s dalšími námitkami stěžovatelky, které směřovaly vůči nepřiznání jednotlivých položek uplatněných v jejím návrhu.

21. Vrchní soud v Praze jako soud pro mládež pak z podnětu stížnosti zmocněnkyně, kterou shledal částečně důvodnou, zrušil napadené usnesení podle § 149 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. v části, v níž byla odměna zmocněnkyně za vyjmenované položky jejího návrhu nepřiznána, a sám jí podle § 151 odst. 3 tr. ř. nad rámec tímto rozhodnutím nedotčeného výroku I. napadeného usnesení přiznal další odměnu a náhradu hotových výdajů včetně odpovídající částky daně z přidané hodnoty za zastupování nezletilého poškozeného AAAAAA v celkové výši 6 679,20 Kč. Ve zbývající částce ve výši 33 717,15 Kč její návrh zamítl.